

ABD VE TÜRKİYE-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ

Ömer Engin LÜTEM

ABD Türkiye ve Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi için büyük gayret göstermekte hatta hususta, Türkiyede değil ama Ermenistanda çok daha fazla istekli bir tutum sergilemektedir. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton bu ay başında Ermenistana yaptığı ziyaret sırasında ülkesinin bu normalleşmeye verdiği önemi dile getirerek iki ülke arasında imzalanan protokollerin, bir koşula bağlanmadan onaylanması gerektiğini ve protokollerle Karabağ müzakereleri arasında bir bağ olmadığını da ifade etmekle bu konuda Ermenistanın tutumunu desteklemiştir. Hatırlanacağı üzere Türkiye ile Ermenistan uzun müzakerelerden sonra, 10 Ekim 2009 tarihinde, Zürihte, biri iki ülke arasında diplomatik ilişkileri kuran diğeri ise yapacakları işbirliğini düzenleyen iki protokol imzalamışlardır. Ancak Türkiyenin bu protokollerin uygulanmaya konmasını Karabağ sorununda olabilecek olumlu gelişmelere bağlaması ve Ermenistanın da Anayasa Mahkemesi aracılığıyla protokollerin bazı maddelerinin anlamını değiştirmeye kalkışması sonucunda Protokoller tasdik edilememiş ve uygulamaya konamamıştır. ABD ve AB ve daha az ölçüde Rusya Federasyonu, Ermenistanın Protokollerin anlamını değiştirme girişimini önemsemekle Türkiyenin bu belgeler ile Karabağ konusunda bir bağ kurmasını kabul etmemişler ancak böyle yapmakla da Karabağ sorunun çözümü yolunda önemli yeni bir unsurun ortaya çıkması engellemişlerdir. Zamanla ABnin ve Rusyanın protokollerin onaylanması üzerinde fazla durmadıkları buna karşın ABDnin bu konudaki ilgisinin, özellikle bu yıl, arttığı görülmüştür. Bayan Clinton bu ilgiyi Ermenistan ziyareti sırasında iki ülkenin, sınırları açmasından, aralarında ticaret yapmalarından ve kişiler arasındaki temasların artmasından kazançlı çıkacakları sözleriyle açıklamaya çalışmıştır. Bunlar şüphesiz iyi dileklerdir ancak Türkiyenin, Azerbaycan topraklarının önemli bir kısmının Ermenistan tarafından işgal edilmiş olmasını ve bir milyon kadar Azerinin bu toprakları terk ettiğini görmezden gelerek, Ermenistanla normal ilişkiler kurması ve sınırını açması sadece Ermenistanın lehine olacaktır. Böyle bir gelişme Azerbaycanı Ermenistan karşısında yalnız bırakacağı gibi Türkiye ile Azerbaycan arasında da olumsuz gelişmelere yol açacak ve Azerilerde ve Türk halkının çok önemli bir bölümünde Türklerin Azerilere karşı Ermenileri tercih ettiği gibi bir kanı yerleşmesine yol açacaktır. Ancak anlaşılabilir ABD bu sakıncaları görmemekte veya önem vermemekte ve her fırsatta Türkiyenin önkoşulsuz olarak protokolleri onaylaması görüşünü dile getirmektedir. Son olarak ABDnin Erivandaki Büyükelçisi John A. Heffern bir Türk gazetesine verdiği mülakatta Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesinin üç yolu olduğunu söylemiştir. Bunlar protokollerin onaylanarak uygulanmaya başlanması, , halen sınır kapalı olduğu için kullanılmayan Kars-Gümrü demiryolunun işletmeye açılması ve iki ülke gazetecilerinin, öğrencilerin ve iş

adamlarının temaslarda bulunmalarınıdır. Hemen söyleyelim ki, Protokollerin çıkmaza girmesiyle birlikte ABDnin teşviki ve hatta finansmanı ile iki ülke gazetecileri, öğrencileri, iş adamları arasında yoğun denebilecek temaslara yapılmış ve yapılmaktadır. Ancak, siyasi alanda ciddi sorunlar olduğu bir ortamda bu tür temaslara, bir zararı olmamakla beraber, kayda değer bir faydası da bulunmamaktadır. Kars-Gümrü demiryolunun açılması önerisi yenidir. Ancak bu demiryolu nun işletmeye açılması hem kişilerin hem de malların taşınması sonucunu doğuracağından Türkiye-Ermenistan sınırı fiilen açılmış olacaktır. Diğer bir deyimle Ermenistanın en fazla istediği husus olan Türk sınırının açılması, protokoller yürürlüğe konmadan gerçekleştirilecektir. Bu by-pass operasyonunun Türkiyeye ne gibi bir fayda sağlayacağı belli değildir. Diğer yandan, Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan, Karstan Gürcistanın Ahalkalek şehrine bir demiryolu hattı yapmakta olup bu hat gelecek yıl açılacaktır. Türkiye Kafkasya ve ötesi için bu hattı kullanacaktır. Erivandaki Amerikan Büyükelçisi bu önerileri, soykırım iddialarının 100. yılı olan ve bu iddiaların Türkiye tarafından kabulü için gerek Ermenistanın gerek Diasporanın bazı eylemler planlandığı 2015 yılına vurgu yaparak söylemiş ve bu yılın iki ülkeyi bir araya getirmek için bir fırsat olduğunu belirterek taraflardan birinin kaybedip diğerinin kazandığı değil iki ülkenin de kazanacağı bir durum yaratılması gerektiğini belirtmiştir. Büyükelçi, hayli belirsiz olan bu ifadeleri, Türkiye-Ermenistan ilişkileri normalleştiği ve sınır açıldığı takdirde, 2015 için planlanan Türkiye aleyhtar eylemlerin yapılmayacağını veya azalacağını anlamı taşıyabilir. Bizim kanımız, 2015 için gerek kendi kamuoyuna gerek Diasporaya karşı bazı taahhütlere girmiş olan Ermenistanın bu faaliyetlerden vazgeçmek istemeyeceği ayrıca bu konuda Diasporaya söz geçiremeyeceğidir. Sonuç olarak, kanımızca sadece Türkiye -Ermenistan ilişkilerinin normalleştirilmesini gerçekleştirmek şu anda gayet güç görülmektedir. Bunun yerine, Azerbaycan ve Ermenistan anlaşmazlığını da dikkate alarak, üç ülke sorunlarını beraberce veya paralel süreçlerle çözümlenmeye gayret edilmesi, özellikle Ermenistan başkanlık seçimlerinden sonra, daha olası görülmektedir.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "ABD VE TÜRKİYE-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2012 / 25. Haziran 17. Erişim Temmuz 09, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/ABD-VE-TURKIYE-ERMENISTAN-ILISKILERI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır